

BİR SİNEMA AFİŞİNİN GÖSTERGELERİNİN İNCELENMESİ: SİVAS

İlhami DİKSOY

Öğretim Görevlisi, Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, ilhami.diksoy@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7011-6338

Münevver ASLAN

Öğretmen, Samsun İl Millî Eğitim Müdürlüğü, mnvrasl.55@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7621-8335

Diksoy, İlhami ve Aslan, Münevver. "Bir Sinema Afişinin Göstergelerinin İncelenmesi: Sivas". idil, 99 (2022 Kasım): s. 1631-1636. doi: 10.7816/idil-11-99-09

Öz

Sinema; görme ve işitme duyumuza hitap eden, yedinci başlığı altında zengin bir sanat türü olarak günümüzün en önemli sosyal iletişim araçlarından biridir. Her konuda olay ve durum, sinemanın görsel gücü kullanılarak izleyicilere aktarılabilir. İletişim çağını yaşadığımız günümüzde çevremiz görsel iletişim tasarımına ait birçok çalışma ile çevrilmiş durumdadır. Bu tasarım çalışmaları içinde önemli yeri olan afiş tasarımı, toplumun büyük kısmına kolayca ulaşma becerisi açısından diğer grafik tasarım çalışmalarından ayrılır. Film hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan izleyicinin; filme ait konu, içerik ve oyuncular hakkında fikir edinebilmesine imkân sağlayan film afişlerinin bu bağlamda dikkat çekici olması gerekmektedir. Bu nedenle afişte verilen mesajın izleyiciye aktarılabilmesi için tasarım ilke-elemanlarındaki düzenlemeler önem kazanmaktadır. Bir filmin karakterini yansıtabilmek için grafik tasarımcı; en yalın anlatımı ortaya çıkarabilmek için filme ait birçok bilgiyi az görselle aktarmak durumundadır. Bu çalışmada, "Sivas" film afişinin; kullandığı görsel iletişim unsurları ve tasarım ilkeleri ile film hakkındaki bilgiyi izleyiciye nasıl aktardığı araştırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afiş tasarımı, film afişi, belgesel film afişi semiyoloji, göstergebilim

Makale Bilgisi:

Geliş: 16 Eylül 2022

Düzeltilme: 18 Ekim 2022

Kabul: 12 Kasım 2022

© 2022 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Sinema, yirminci yüzyılda gelişen ve içine sanatın birçok kolunu da dahil ederek ışığın dağılmasıyla ortaya çıkan birbiriyle bağlantılı görüntülerin kurgulamaya dayalı halde bir bütün oluşturarak yarattığı bir görüntü sanatıdır. Görüntülerin senaryo ya da hikayeler aracılığıyla şekillendirildiği bir anlatı diyebileceğimiz sinema; TDK sözlüğüne (2022) göre güzel sanatların bir alanı olarak aktarılmaya uygun olan filmleri ortaya çıkarma sanatı, beyaz perde, yedinci sanattır. Asiltürk (2008:105)'e göre sinema; görsel yoldan anlatı yapılan sanatların da en gelişmiş ve kapsayıcıdır. Sinema görsel ve işitsel olma durumu sayesinde, en gelişmiş ifade aracı olarak da

nitelendirilebilir. Baloğlu, (2018:180)'nun belirttiğine göre belirli bir hikâyenin kamera cihazı ile kaydı, estetik kaygı güdülerek gerçekleştirilen bir görüntüleme işlemidir. Sinemanın geçmişi incelendiğinde, birçok farklı teknik, yöntem ve malzemenin ötürü değişim ve gelişim gösterdiği söylenebilir. Bir sanat dalı olarak nitelendirilmesinden önce, keyif veren bir şov gösterisi olarak fotoğraflanmış olayların hareketi olarak betimlenebilir. Sinema; kendi içinde farklı türlerin yer aldığı geniş bir isimdir. Hâlbuki sinema kavramı üzerinde durulduğu zaman genel olarak animasyon, konulu, uzun metrajlı, hikâyeli, öykülü gibi ifadelerle yansıtılan "kurmaca" filmler akla gelmektedir. Son zamanlarda bu kabul görmüş yanlış ifadelerin dışında kalan yeni türler üzerine çalışmaların ortaya çıkıyor olması ise büyük önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışmalardan biri de sinemanın içeriklerine göre biyografik sinema, animasyon sinema, tarihsel sinema, belgesel sinema gibi alanlara ayrılmasıdır. Sinemanın önemli alanlarından biri olan belgesel sinema; gerçekliklere karşı tutarlı tavrı, estetiğe, görsellik ve yaratıcılığa geniş bir perspektifle hizmet etmesi nedeniyle bireylerin ilgisini çekmeyi başarmaktadır denilebilir. Bu bağlamda ele alındığında izleyicinin ilgisini çekmeyi gerçekleştirdikleri ilk aşamanın afiş tasarımı olduğu söylenebilir. Kendine has tasarım kurgusuyla bir filmin karakterini oluşturan tasarımcılar görsel mesajlarla dolu olan dünyada, afiş tasarımı yapılan filmin mesajını açık ve net anlatım şekliyle oluşturma yoluna gitmektedirler. Bir filmin içeriğini yansıtmak için tasarımcı; verilmek istenilen mesajın en açık anlatımını uygulayabilmek ve çok fazla bilgiyi az görselle aktarmak durumundadır. Film afiş tasarımında durum, olay, içerik doğrultusunda renk, tipografi, imge gibi unsurların seçimi içerikle bir bütünlük oluşturacak biçim ve özellikte, verilmek istenen mesajla uyum içinde olmalıdır. Afiş tasarımında tasarım unsurlarını sadece bilgilendirme amacıyla değil bütünü yansıtabilen ekonomik, estetik ve sanatsal olan biçimde filmin mesajını iletme kaygısıyla birleştirerek sunabilmelidir. Sinemada belli bir amaca yönelik olarak belirli bir kurgulama ve uyum içerisinde yapılan çalışmalarda mesajın hedef kitleye ulaştırılmasında en önemli unsurlardan biri de filmin afişidir. Bir filmin kimliğini oluşturmak için grafik tasarımcı; film hakkındaki en çok bilgiyi en az görselle iletme durumundadır. Bu araştırmanın amacı; Sivas filminde bir iletişim biçimine dönüşen mavi renk, filmin temasına uygun olarak her yerde kullanıldığı çıkarımına ulaşılabilmektedir. Bu durumun filmin afişine nasıl yansıdığı irdelendiği çalışmada "Sivas" filminin afişinin film hakkında ne gibi anlamsal bilgiler verdiğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada; bir iletişim aracı olan sinemada verilmek istenilen mesajı hedef kitleye ulaştırabilmek için kullanılan unsurlardan biri olan afişte, imge, renk, tipografi gibi öğelerin nerede nasıl ve niçin kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle gerek sinema yapımcıları gerekse izleyicileri için önemli olmakla birlikte bu alanda araştırma yapan araştırmacılar için kaynak teşkil etmektedir. Belgesel filmleri özelliklerine göre farklı gruplandırılabilir ve bu gruplara göre de farklı çözümleme yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada da ifade boyutunun görsel dile dönüşümünde sinematografik yapıda olan tasarımın, filmin afişine yansımaları incelenmiştir. Bu bağlamda belgesel film niteliği taşıyan Sivas filmi afişinin analizi için afiş tasarımının unsurları düz anlam ve yan anlam bakımından incelenmiştir. Bu inceleme; araştırmacıların kişisel görüşlerini de yansıttığı için subjektiftir. Çünkü yapılan inceleme ve değerlendirme, düz anlam ve yan anlam değerlendirmelerinde sınırları çizilmiş bir nesnellik içinde kalan bir subjektiflik durumudur. Bu çalışmada; bir belgesel film niteliği taşıyan Sivas filminin afişinin biçim ve içerik yönüyle ele alınarak göstergebilimsel olarak incelenmesi yapılmaktadır. Filmin afiş biçim yönüyle; grafik tasarım ilke ve elemanları bakımından, içerik olarak göstergelerin ifade ettikleri anlamları ortaya koyarak filmdeki verilmek istenilen mesajı yansıtma durumu araştırılmıştır.

Film afişleri

Yirminci yüzyılda bilim ve teknoloji hızla gelişme göstermiştir. Fotoğraf makinesi ile başlayan ilerleme, kamera ile durağan görüntünün kaydından ileri giderek hareketli görüntüleri yansıtabilen cihazların icat edilmesiyle dünya hem işitsel hem de görsel bir iletişimin birlikte kullanılabildiği bir sürecin içine girmiştir. Günümüzde hızla akıp giden bu süreçte de imge kullanımı resim, heykel, seramik, rölyef gibi farklı sanat uygulamaları ile devam etmektedir. Bu sanat uygulamalarından biri olan grafik tasarım; bireyin içsel duygusunu en yalın şekliyle dışarıya aktardığı yöntemlerden biridir.

Afiş görsel öğeler aracılığıyla hedef kitle ile iletişim kurmaya yarayan önemli reklam araçlarından birisidir (Saygın ve Önal, 2022:1080). Bu aracı aktif kullanıldığı alanlardan biri de sinemadır. Afişler, Becer'in de belirttiği gibi hem tasarım hem de sanat kaygısının aynı oranda olduğu grafik ürünlerdir (Becer, 2011-201). İçinde bulunduğumuz yüzyılda sosyal yaşamımızı önemli ölçüde belirleyen hatta kültürel olgu da diyebileceğimiz afiş tasarımı, bir bakıma sembolik de olsa bir temsil alanının yanı sıra sunum ve bilgilendirme alanlarıdır.

Sinema afişleri; Parsa (2008)'e göre; tipografi, fotoğraf, resim, renk gibi bir veya birçok öğenin belirli tasarım ilke ve elemanlarının kullanımıyla oluşturulmakta olup kullanılan bu öğelerin birbirleriyle ve tasarım ilke-elemanlarıyla kurdukları ilişkiyle de anlam ifade etmektedir. Afiş tasarımcısı tarafından bu öğeler bilinçli olarak birbiri ile ilişkilendirilip dönüştürülmekte, film hakkında izleyiciye bazı ipuçları verecek anlamsal derinlikler oluşturulmaktadır (Parsa, 2008-120).

İzleyici ve filmin ilk buluşması afiş ile olup, film hakkında ön fikirler meydana gelmekte ve film hakkındaki bilgiler afiş aracılığıyla izleyiciye sunulmaktadır. Bu nedenle film içeriğinin türlü yaklaşım ve yöntemlerle analiz edilmesi kadar filmin afişinin analizi de önemlidir. Filmdeki konu ve olay sıralaması hakkında bilgi edinilmesinde

filmin afişi önemli rol oynamaktadır. Afişler vasıtasıyla izleyicide film hakkındaki ilk imgeler oluşturulurken, ipuçları da verilmektedir. Diğer bir deyişle filmin afişini analiz ederek filmin konusu, yer, zaman, olay, karakterlerin özellikleri ve aralarındaki ilişki vb. birçok unsura dair bilgi edinmek mümkün olabilir.

Kendine özgü bir ifade biçimi ve tasarım kaygısı olan belgesel sinema, sanatın bir dalı olarak bireylerin bilgi ve duygu boyutunu birlikte karşılayan bir anlatı biçimidir ve bu bütüncül ifade biçiminden dolayı da sinema sanatı içinde özel bir alan olarak tanımlanmaktadır. Rotha (2000)'e göre "Belgesel film, selüloidin üzerine kayıt yapmanın tüm yöntemleri ile gerçekliğin herhangi bir görünümünün yorumlanması, olaylara dayanan çekimler ya da oluşumlar ile bir duyum ya da neden yaratma, insanın bilgi ve kavramasını genişletme, ekonomi, kültür ve insan ilişkilerine yönelik çözümler sunma ve uyarma amaçlı yapımlar ortaya koyma anlamına gelmektedir" (Rotha, 2000:22) tanımlaması, belgesel alanıyla ilgili kişilerce kabul edilen ve haliyle de az tartışılan betimlemelerden biri olmaktadır.

Belgesel sinemanın varlık nedenini oluşturan amaç, gerçekliğin ötesindeki gerçeğin, vetirenin ötesindeki sürecin irdelenerek yaşama, hadiseler ve olgulara malumattan ileride bilgi kavramı üzerinden görebilmeyi sağlayabilmektir. Tasarlanarak ortaya çıkan filmler, ele aldığı bir konuyu ya da olayı yapılandırılmış bir hayal gücü ile hayatın totaliter yapısı içinde yansıtmaya yönelirken, belgesel filmler gerçeğin bütüncül yapısı içinde dramatik anlatı üslubuyla yeniden ortaya çıkarmaya çalışır.

Belgesel film afişleri de Bektaş, (1992)'ın da belirttiği gibi izleyici ile filmin arasında kurulan bir nevi iletişim aracıdır. Afiş tasarımcısı bu ilişkide bir postacı görevi görmektedir. O, içeriği veya bilgiyi kendi üretmez, yalnızca iletir. Afiş tasarımcısına fikri sorulmaz ve onun yegâne görevi, filmin mesajını net, iyi ve tam olarak görsel anlatımla ifade edebilmektir (Bektaş, 1992: 100).

Belgesel filminin tasarım boyutu ele alındığında tasarım ilkelerine çok yönlü olarak hakimiyet söz konusudur denilebilir. Nitekim "Tasarımın bir de uygulama boyutu vardır ve belki de tasarımların hiçbirinde uygulama boyutu tam anlamıyla yansıtılamaz lakin tasarımların en başarılılarına bakıldığında uygulamaya yansıtılanlar olduğu görülebilmektedir. Söz, konu ve biçim sinema sanatlarında birbirinin tamamlayıcısı olmalıdır ve bunlar eklektik bir yapıda değildir. Zira bu söz, konu, biçim hatta müzik unsurları tasarım aşamasında belirlenmiş birbirlerini tamamlamış olmak durumundadır. "(Tuncer, 2003-245, Akt: Sözen, M, 2010-245) şeklinde ifade etmiştir. Bu doğrultuda belgesel sinema için sinema sanatında yüzeysel olmayan bir bakış açısı ile oluşturulduğunu ve tasarımsal düşünce yapısının sinemadaki karşılığını tüm detaylarıyla yansıttığını söyleyebiliriz. Bu tasarımsal düşünce yapısını, belgesel filmlerin afişlerinde de görülmektedir denilebilir. Bu durumu tespit etmek edebilmek için belgesel film afişlerini semiyotik olarak incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Göstergeler ve İmgeler

Mounin'e göre tüm araştırmacılar, trafik işaret ve işaretçilerinden posterlere, otel bilgilendirmeleri ya da otobüs numaralarından, uluslararası denizcilik işaretlerine kadar, dil dışı bütün bilgilendirme tasarımlarında semiyoloji adı altında güçlü imgeler oluşturmuşlardır" (Mounin, G., 1970:11, akt: Yengin, D. 2016:144). Sosyal yaşantımızda olan trafik işaretçilerinden mimari yapılara, jest ve mimiklerden, çeşitli dillere, müzik yapıtlarından tiyatro yapıtlarına, günlük kullanım nesnelere sanat yapıtlarına, afişlerden piktogramlara kadar çok geniş bir yelpazede iletişim kaygısı taşıyan, taşımayan her anlamlı bir bütün farklı işaretlerden meydana gelen dizgilerdir. Bu dizgeler gösterge olarak isimlendirilmektedir (Rıfat, 2009:11). John Locke (1632-1704) "semeiotike" terimini kullanmış ve "göstergeler öğretisi" (doctrine of signs) olarak isimlendirerek bu kavramı ilk kullanan kişi olmuştur. Locke göstergebilimin önemini vurgulamak için bilimin temel taşlarından biri olması gerektiğini ileri sürmüştür. Locke'den sonra pek çok düşünür farklı çalışmalarıyla onu takip etmiştir. İmge ile imgenin anlamı üzerine kurulu bir bilim alanı olan semiyoloji; izleyiciye mesaj veren ya da anlam ileten, günlük yaşantıdaki her şeyi kapsamına alabilmektedir. Günlük yaşamdaki bütün şeyler semiyoloji için birer göstergedir ve semiyoloji bu şeyleri anlamlandırma görevine sahiptir.

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlükte imge; "1. Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlünen şey, düş, hayal, hülya. 2. Genel görünüş, izlenim, imaj. 3. Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj. 4. Duyularla algılanan, bir uyarıcı söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj" şeklinde tanımlanmaktadır. (<http://www.tdk.org.tr/>)

İmge; kelime kökeni olarak "im" (işaret) sözcüğünden türemiş olup herhangi bir uyarıcı, uyarıcıyla beraber ya da olmaksızın bir olay durum olgu vb. karşısında zihinde beliren imaj anlamına gelmektedir. Sözlük anlamına bakıldığında birinci maddede imgenin bilişsel anlamı ifade edilirken üçüncü maddede imgenin duyuşsal anlamı ifade edilmektedir. İmge; "gölge", "hayal", "görüntü" kavramlarıyla aynı anlamda kullanılmaktadır. İmgenin eş anlamlı sözcüklerinden biri olan "görüntü" ile ifade edilmek istenen zihinde hayali olarak canlandırılan duyuşsal bir gerçeğin görüntüsüdür.

İnsanlığın var oluşundan beri yaşantısında olan imgeler ve imge ile düşünüp imge ile tasarlanmanın yaşantımızın bundan sonrasında da olabileceği söylenebilir. Duyu organlarıyla algılanan veya zihinde tasarlanan görüntüler imge kavramını oluştururken imge kavramı aynı zamanda sanatı ortaya çıkaran temel kavramlardandır.

Sivas Film Afişinin Göstergelerinin İncelenmesi

Kaan Müjdecî'nin yönettiği "Sivas"; 71. Venedik Film Festivali'nde jüri özel ödülü ve en iyi erkek oyuncu ödülünü almıştır. 11 yaşındaki bir çocuğun, ölüme terk edilen Sivas adlı köpeği sahiplenmesi üzerine kurgulanan film, Anadolu'nun bir köyünde geçmektedir.

Filmin başrolünde yer alan Aslan, henüz ilkokul çağındadır ve Yozgat ilinde bir köyde sıradan bir yaşam sürmektedir. Yaşlılarıyla birlikte okula gider, kimi zaman oyunlar oynar, evde yapılacak işler için ailesine yardım eder, günleri böyle geçer. Birgün öğretmeni derste 23 Nisan'da okul gösterisinde sahnelenmesi için Pamuk Prenses ve Yedi Cüceleri oynayacaklarını söyler. Bu olay Aslan için önemlidir, zira büyüme evresine girecektir. Öğretmen, prenses rolünü Aslan'ın âşık olduğu Ayşe'ye, prens rolünü muhtarın oğluna, cüce rolünü ise Aslan'a verir. Bu durumu kabul etmeyen Aslan, öğretmeniyle konuşsa da sorunu çözmemiştir. Lakin Aslan mücadelesini sürdürecektir ve ona bu yolculukta eşlik edecek bir dostu da vardır: Köpeği Sivas.

Sivas bir kangal köpeğidir ve köpek dövüşlerinde dövüştürülmektedir. Kaybettiği bir dövüş sonrasında öldü diye bırakılır ve Aslan ile yolları burada kesilir. Aslan bu köpek ile kendini özdeşleştirir. Köpeğe çok iyi bakan Aslan onu her yere götürür, arkadaşlarına gösterir, kendisi köpeği bağlar ama bir başkasının onu bağlamasına izin dahi vermez. Aslan köyünde devamlı didiştiği arkadaşlarından sonra ilk defa sadık bir arkadaş bulmuştur. Köpeğini çocuğu gibi gören, onu dövüştürmek dahi istemeyen Aslan'ın köpeklerle kurduğu bu ilişki çevresi tarafından sorgulanır. İlk başta da Ayşe tarafından sorgulanır. Köpeğin kangal ırkı ve dövüş köpeği olduğunu, onu dövüştürmesini söyler. Devamında babası, abisi, muhtar da benzer şeyleri söylerler. Hatta Aslan'ın dövüştürürse erkeklik gururunun okşanacağını söylerler. Aslan fazla direnemez ve köpeğini dövüştürür lakin dövüşürken de köpeğine bir şey olacak diye hep kaygılanır.

Filmin temelinde erkeklik meselesini ele alma vardır. Çevresi Aslan'ı "erkekliğe" adım atması için zorlamaktadır ve Aslan da bu tartışmalara hızlıca uyum sağlamaktadır. Aslan çevresi ve iç dünyası arasında ikilemde kalır, film boyunca da sorgulamalar yapar. Bir gün annesi Aslan'ı banyo yaptırırken Aslan'ın annesinin mahrem yerlerini dikizlemesi, Sigmund Freud'a bir göndermedir. Aslan'a köpeğini dövüştürmesi gerektiğini söyleyen kız, köyün erkeklerinin toplandığı gece olduğu olan hadiseler, Aslan'ın çocukluğunun masumiyeti ve içsel sesini dinlemesine sebep olurken onu vicdanına da yöneltir. Hatta muhtar ve abisi ile köpeği dövüştürmeye götürdüklerinde yolda güvenlik güçlerince yapılan kontrolde çekinen köyün büyükleri, kontrolden sonra rüzgâr gibi esip, aslan gibi kükrerler ve bu durum Aslan'a belki de en büyük sorgulamayı yaptırır.

Filmin afişi incelendiğinde afişte "Sivas" filminin başrol oyuncusunun (Doğan İzci) portresiyle oluşturulmuş, filmde seçilmiş tam boyut fotoğrafik bir görüntü yer almaktadır. Filmin başrolünde oynayan Doğan İzci yani Aslan karakterinin portresi en önde sola 45 derece açıyla dönük ve uzakları kaygıyla izlemektedir. Yüz ifadesinde hüznün ve birazda kızgınlık olduğu görülmektedir. Üzerinde bulunan kıyafetin özensiz ve renklerin solmuş olması ile Aslan karakterinin duruşu birbirini tamamlar niteliktedir. Beyaz renkte filmin isminin serifsiz fon ile yazıldığı bölümün sağ altındaki imge incelediğinde filmin yapım şirketinin logosu ve açıklaması yer almaktadır. Tipografik olarak incelendiğinde; afişte kullanılan yazı karakterleri ile afişin izleyiciye vermek istediği mesajı destekler niteliktedir. Filmin adı beyaz renkte büyük puntolarla yazılırken hemen sağ altına yapım şirketinin logo ve açıklaması küçük punto ve yine beyaz renkte yerleştirilmiştir. Afişin genel görüntüsüne bakıldığında başrol oyuncusunun yeşilin soğuk tonlarında bir renk kullanılarak fotoğrafik portre görüntüsü daha fazla ön plana çıkarılacak bir teknik kullanılmıştır. Afişin alt kısmında yine beyaz renkte ortalanmış bir şekilde tasarım niteliğine uygun olarak büyük ve küçük puntolarda yazar, yapımcı ve oyuncu isimleri gibi açıklama kısmı oluşturulmuştur.

Afişte, gösterilen; filmin karakterini canlandıran oyuncunun portresidir. Ayrıca filmin afiş çalışmasında kullanılan renkler, düzenleme, tasarım, beden dili hatta yazılı kodlarda birer gösterendir. Kıyafet için seçilen renkler filmin anlam bütünlüğünü taşıyan soğuk ve sıcak renklerin kontrastlığını mat bir şekilde yansıtmaktadır. Parsa, (2008)'in de belirttiği gibi poster, fotoğraf, dergi vb. gibi görsellerden oluşup göstergebilimin kapsamına dahil olan çalışmalarda analiz için Roland Barthes'in yaklaşımına bakmak faydalı olabilir. Barthes'in görsellerdeki anlamlandırma kuramında ana düşünce, anlamın düz anlam ve yan anlam boyutunda nasıl ele ele alındığı ile ilgilidir. İlk boyuttaki anlam boyutu olan düz anlamda, bir göstergede kim ya da ne gösterildiği ifade edilirken, ikinci boyuttaki anlam düzlemi olarak madalyonun diğer tarafı yani görünenin arkasındaki görünmeyen anlamı ifade eden yan anlamda, değerler, kanaatler ve fikirler duygular vb. tespit edilmektedir denilebilir (Parsa, 2008-123).

Düz anlamın gösteren ve gösterilenleri; filmin afiş incelemesinde filmin başrol oyuncusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yan anlamın gösteren olguları olarak baktığımızda ise ön plan arka plan düzenlemesinin film ve başrol oyuncusunu vurgular nitelikte orantılı olarak yerleştirildiği, başrol oyuncusunun yakın çekim olarak fotoğrafı alındığını ve sol tarafından aydınlatıldığını gözlemlemekteyiz. Mavinin valör geçiş tonlamalarına ağırlık verilerek özel efektler uygulanmıştır.

"Sivas" afişinin gösterenlerinin düz anlamında başrol oyuncusunun canlandırdığı karakter görülmekte ve arka plana yerleştirilmiş düz soğuk bir renkle fotoğrafik görüntünün ön plana çıkarılması amaçlanarak filmin başrol oyuncusunun içindeki karmaşık duygu durumu yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bir reklam ve tanıtım ürünü olarak film hakkında izleyiciye bilgi veren filmin afişinde fotoğrafik görüntü tercih edilmiştir ve bu afiş ikonik bir gösterge durumundadır. Bu fotoğrafik ve ikonik imge kullanılan afiş belirtisel

gösterge olarak da düşünülebilir. Zira fotoğraftaki çocuğun beden dili, kıyafet biçim ve rengi, afişe yerleştirme gibi iletişim kodları denilebilecek unsurlar belirtisel olarak film içeriği hakkında yan anlamsal tüyoları izleyiciye verebilmektedir.

Fotografik görüntüyü tercih eden afiş çalışması, filmi izleyiciye duyuran, hakkında bilgi veren, bir reklam ve tanıtım ürününü olarak ikonik bir göstergedir. Bu afişteki gösterge aynı zamanda belirtisel gösterge olarak da nitelenebilmektedir, çünkü başrol oyuncusunun, giyim şekil, yüz ifadesi, beden dili ve sözsüz iletişim kodları belirtisel olarak film hakkında yan anlamsal bilgiler vermektedir. Film afişinde tam boy yer alan başrol oyuncusunun filmin bir karesinden alınan portre fotoğrafında, çocuğun vücudu sağa doğru yönelik halde ve kafası sola 45 derecelik açıyla dönük, kaygılı ve endişeli bakışları masumiyete dikkat çekmektedir. Afişte, yan anlam olarak gösterilenlerin okunmasını sağlayan, öznenin bu fotoğrafı, geleceğe yönelik kaygıyı göstermektedir.

Barthes (1977)'a göre "anlam, fotoğraflanan nesnelere ortaya çıktığı için nesnelere pozlamasına önem verilmelidir." (Barthes, 1977-22). Anlam ve ilişki kurma, animatörlük uyarıcılar olarak kabul edilen şeylerin realitesinde yatmaktadır. Parsa (2008)'in ifade ettiğine göre; "Barthes'a göre bu tür nesnelere, mükemmel anlamlandırma öğelerini oluştururlar; bir yanda göstergenin fiziksel niteliği, nesnelere bizzat kendi içlerinde kesintili ve tamamlanmışken, diğer yanda bilinen gösterilenler olarak belirginliğe gönderme yaparlar." (Parsa, 2008-125).

Fotografik ifade yan anlam, fotoğraf çekiminin farklı aşamalarında kompozisyonu düzenleme, pozlama, kadraj, açı, odaklama, ışık, perspektif, renk ve bilumum özel efektler gibi fotografik benzeşimin kodlamasını temsil etmektedir. Barthes bu işlemlere photogenia (Barthes, 1977-23) demektedir. Photogenia da yan anlam taşıyan ileti, farklı bilgisayar veya baskı teknikleriyle süslenmiş olan görüntünün kendisini ifade etmektedir. Bunların her biri ayrı birer teknik efektlerin ya da süslemelerin kültürel anlamda bir araya gelebilmesi amacıyla yan anlama yeterince sadık kalınarak yapılan koda sahiptir (Parsa, 2008). Sivas Film Afişi bağlamında afişte yer alan fotografik kodlarına bakıldığında, ilk dikkati çeken afişin geneline hâkim olan geçmişten kalma bir görüntü izlenimine ya da biraz eski bir fotoğraf havasına sahip olmasıdır. Diğer yandan afişte fotografik görüntüye bilgisayar aracılığı ile uygulanan yumuşak aydınlatmayla fotoğrafın ötesine geçilip hafif bir resimsellik etkisi de verilmiştir.

Afişe genel olarak bakıldığında; baskın olan renk soğuk renkler olup özel efektlerle matlaştırma dokusu efekti verilmiştir. Bu efektler eskiyi animatması nedeniyle hüznü hissini vermektedir. Afişin yaklaşık üçte birini kaplayan yazılar ise filmin adını, filmin başrol oyuncusunu, yönetmen, senarist, yapımcı, ses, müzik vb. teknik ekibin birer göstereni olarak bilgi vermektedir. Film tanıtıcı bir özellik taşıdığı söylenebilen afişte, beyaz renkte ve serifsiz yazı karakteri yazılan filmin ismi dikkat çekicilik sağlarken, yine beyaz renk yazı ile yazılmış, başrol oyuncularını ve film ekibini tanıtmaya amacıyla bir başka gösteren olan yazılar, ortalı bir şekilde afişin alt kısmında denge unsuru olmaktadır. Filmin afişi renk olarak incelendiğinde (Resim-1); fonda kirliliği turkuaz mavimsi vardır. Aslan rolünde oynayan çocuk oyuncunun portresinin bulunduğu afişte çocuğun montu ise koyu petrol mavimsi ve tonlarındadır. Kontrast oluşturulması için montun altında turuncu bir kıyafetin az bir kısmı görülmektedir. Afiş tasarımında kullanılan renkler kromatik değer olarak bakıldığında yoğunluğu azaltılmış olup filmin içeriğine uygun olacak şekilde mat olarak kullanılmıştır.

Sonuç

Günümüzde sosyal ve kültürel yaşamın önemli bir unsuru konumunda olan afiş; bugüne kadar geliştirilen sanatsal bilgi birikim ve pratiklerini de birleştirerek son halini almaktadır. Bu bağlamda oluşturulan her afiş, çeşidine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklardan biri de film afişleridir. Film afişleri, tasarlandığı filmin konusuyla bütünlük sağlayan biçim ve özellikte, filmin içeriğini destekleyen görsel imge ve öğeleri kapsayan yapıda ve filmde anlatılmak istenen mesajla paralellik içinde olmalıdır. Tasarımcı afiş tasarlarırken tipografiyi, imgeyi, rengi vb. kullanırken sadece film hakkında bilgi vermek amaçlı değil tasarlanış amacına hizmet eder halde, estetik ve işlevselliği de dikkate alarak filmin mesajını iletme kaygısıyla tasarlamalıdır.

"Sivas" film afişi, fotografik görüntünün tercih edildiği, "Sivas" filminin konusunu ve içeriğini temsil eden anahtarlarla oluşturulmuştur. Bu anahtarlar; afiş tasarımında kullanılan renk, imge, fotoğraf ve tipografi unsurlarından oluşmaktadır. Filmin afişi, filmde verilmek istenilen mesaj ile paralellik göstermekte ve büyük oranda filmin mesajını yansıtmaktadır. Bu durumu afişin düz anlam ve yan anlam incelemesi de desteklemektedir.

Kaynaklar

- Asiltürk, C.T. "Sinemada Diyalektik Kurgu." Beykent Üniversitesi Yayınları, İstanbul. (2008).
- Baloğlu, U. "Sinemada Görsel ve Anlatsal Nitelikli Göstergelerin Çözümlemesi: Boundin'ın Animasyon Örneği." *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, (2018), 6-6:180-190.
- Barthes, R. "Göstergebilimsel Serüven." (Çev.) Mehmet ve Sema Rıfat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (2012)

- Becer, E. "İletişim ve Grafik Tasarım." Ankara: Dost Kitabevi. (2011)
- Bektaş, D." Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişim." İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (1992).
- Parsa, S. "Film Çözümlemeleri." İstanbul: Mutlilingual Yabancı Dil. (2008).
- Saygın, E. P., Önal, G. "Pazarlama Faaliyeti Olarak Ramazan'a Özel Tasarlanan Reklam Afşlerinin Göstergebilimsel Analizi." *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, (2022) 57(2), 1077-1093.
- Sözen, M. "Belgesel Filmin Tasarım Boyutu ve Türk Belgesel Sinemasından Örnek Uygulamalar." *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2010, ss. 241-266.
- Rıfat, M. "Göstergebilimin ABC'si." İstanbul: Say. (2009).
- Rotha, Paul. "Belgesel Sinema." (Çev. İbrahim Şener), İzdüşüm Yayınları, İstanbul. (2000),
- Yengin, D. "The Turkish Online Journal of Design." *Art and Communication - TOJDAC* April 2016 Volume 6 Issue 2

A SEMIOTIC REVIEW OF CINEMA POSTERS: "SIVAS"

İlhami Diksoy, Münevver Aslan

ABSTRACT

Cinema is one of the most important social communication tools of our time, as a rich art form under the seventh title, appealing to our sense of sight and hearing. Events and situations in every subject can be conveyed to the audience by using the visual power of cinema. Today, we live in the age of communication, our environment is surrounded by many works on visual communication design. Poster design, which has an important place in these design works, stands out from other graphic design works in terms of its ability to reach the majority of the society easily and its power of expression. The viewer who has no knowledge of the film; movie posters, which allow people to get an idea about the subject, content and actors of the movie, should be remarkable in this context. For this reason, the arrangements in the design principles-elements used in order to convey the message given on the poster to the audience and to be perceived correctly are gaining importance. In this study, it was tried to investigate how the "Sivas" movie poster conveyed the information about the movie to the audience with the visual communication elements and design principles it used.

Keywords: Poster design, movie poster, documentary movie poster, semiology, semiology